

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

Методика роботи над порушеннями лексичних норм у мовленні молодших школярів.....	87
<i>Левацька Анастасія</i>	
Аксіологічні особливості інтернет-форумів (на матеріалі форумів «Теревені», «Дівочі посиденьки»).....	92
<i>Ломоносова Інна</i>	
Біблійні цитати в поезії Ірини Жиленко.....	97
<i>Матвеева Світлана</i>	
Особливості творення мас-медійних okazіоналізмів української мови.....	99
<i>Михайленко Марія</i>	
Культура ділової комунікації як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	105
<i>Науменко Поліна</i>	
Business speech.....	109
<i>Науменко Поліна</i>	
Формування комунікативних компетентностей на уроках української мови в учнів з особливими освітніми потребами в 5 класі...	110
<i>Овдієнко Альона</i>	
Творчість І. Котляревського в літературознавчих студіях.....	112
<i>Поліщук Анастасія</i>	
Ділова англійська мова для бізнескомунікації.....	115
<i>Поліщук Анастасія</i>	
Використання фразеологізмів у повсякденному житті молоді на початку ХХІ століття.....	116
<i>Правник Марія</i>	
Особливості функціювання оцінної лексики в художньому мовленні....	118
<i>Приходько Юлія</i>	
Оцінна лексика української мови: теоретичні засади дослідження.....	119
<i>Приходько Юлія</i>	
Українська мова в сучасній блогосфері.....	124
<i>Савченко Аліна</i>	
Vocabulary and stylistic features of the ukrainian language blog.....	129
<i>Савченко Аліна</i>	

У наших спостереженнях були також зафіксовані у повсякденному житті такі фразеологізми: *ведмежа послуга; бісики очима пускати; рідного батька продасть; зарубати на носі; спіймати на гарячому; високо літати; бити байдики; відійти у вічність; точити лясси; не ликом шитий; бути на сьомому небі; як вареник у маслі; бути в курсі; взяти гріх на душу; побитися об заклад; зайти у глухий кут; на круги своя повернутися; відвести біду; зняти рожеві окуляри; не лишатися в боргу; обкидати брудом; розвісити вуха; як з гуски вода; не тямити себе; теревені правити; оком не повести; п'яте колесо; залишити на чорний день; міцний горішок; відбити охоту; пуститися берега; бути на курячих правах; заморити черв'ячка; по гарячих слідах; морочити голову тощо.*

Отже, фразеологізми наповнюють мовлення наших сучасників глибинною свіжістю, надають йому художнього звучання, лексичної й синтаксичної витонченості, довершеності.

Приходько Юлія В'ячеславівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: д. п. н., проф. І.І. Костікова

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ В ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ

Актуальність. Актуальність дослідження оцінної дієслівної лексики визначається важливістю лінгвістичного дослідження аксіологічних компонентів лексичних одиниць у публіцистичному дискурсі, які відображають зміни ціннісного ставлення мовців до реальної дійсності.

Оцінна лексика є потужним засобом створення сатиричного, гумористичного ефекту в публіцистичному дискурсі. Українська преса перебуває в постійному пошуку різних засобів суб'єктивного вираження мовлення. Газети прагнуть наблизитись до читача, зацікавити його, зокрема засобами емоційно-оцінної лексики.

Мета – проаналізувати засади емоційно-оцінної лексики.

Результати. Емоційно-оцінна лексика – це лінгвістичний феномен, особливий компонент, за допомогою якого виражається психічний стан мовця, його ставлення до предмета, об'єкта, адресата мовлення, тобто все те, що складає мету емотивної функції слова.

Дослідники підкреслюють, що слово, як в художньому, так і публіцистичному текстах, завдяки особливим умовам функціонування, семантично перетворюється, включає в себе додатковий сенс. Гра прямого і переносного значення породжує і естетичний, і експресивний ефекти тексту, робить цей текст образним і виразним.

У низці робіт, присвячених дослідженню емоційно-оцінної лексики, класифікація проаналізованого лексичного пласту проводиться на підставі того факту, чи є слово однозначним чи багатозначним. Однозначні емоційно-оцінні слова настільки яскраво виражають емоційну оцінку, що ця властивість

лімітує сферу їхнього вживання та обмежує семантичний простір до одного значення.

Багатозначні слова, як правило, емоційно-нейтральні у своєму основному значенні, але при метафоричному вживанні цей лексичний пласт набуває яскравого, образного емоційно-оцінного забарвлення. Частина переносних використань не застосовується нами в мовленні та існує лише в тексті певного автора. Це індивідуальні (авторські) метафори та метонімії.

Висновок. Отже, ефективність емоційно-оцінної лексики, а саме зображення того чи іншого поняття залежить від слів, які вживають носії мови.

Приходько Юлія Вячеславівна
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: докт. філол. н. О. В. Халіман

ОЦІННА ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Оцінка – це безпосередня або опосередкована реакція мовця на елементи довкілля, які він уявляє, спостерігає, сприймає органами чуттів. І. Онищенко зазначає: «Оцінка – це складна дія, вироблена свідомістю суб'єкта в процесі сприйняття й обробки інформації про зовнішній світ» [13: 4].

Оцінка – *категорія логіко-філософська*. Саме «логіко-філософське підґрунтя оцінки дає змогу тлумачити її зв'язок з пізнавальною діяльністю людини, унаслідок реалізації якої відбувається винесення судження про цінність певних об'єктів» [14: 20].

Н. Арутюнова зауважує, що оцінка *соціально обумовлена*, її інтерпретація залежить від норм, прийнятих у суспільстві [1: 6]. Безумовно, «людська діяльність не мислиться без суспільства, у якому суб'єкт існує і, зрештою, оцінка зумовлюється соціальними чинниками» [2: 4], однак аксіологічно марковані судження ґрунтуються як на основі стереотипів конкретного соціуму, так і на індивідуальних смаках та вподобаннях конкретної особи.

Процес оцінювання має *психологічне підґрунтя*. Як наголошує М. Мініна, складна проблема оцінки в мові «може бути прояснена шляхом психолінгвістичного підходу» [12: 3]. Такий підхід «зосереджує увагу на цінностях як певних психологічних настановах» [14: 21]: «активність суб'єкта в його відносинах з дійсністю, що його оточує, проявляється, зокрема, у класифікаційній роботі свідомості, у постійному віднесенні тих чи тих компонентів предметної ситуації до певного класу» [14: 21].

Крім того, оцінка *культурно детермінована* («оцінні судження ґрунтуються на морально-етичних принципах, національно-специфічних асоціаціях та особистому досвіді людини» [див. про це 14: 21–22]).

Реалізація оцінних значень одиницями всіх мовних рівнів дала підстави мовознавцям кваліфікувати оцінку як *лінгвофілософську категорію*. Оцінка – складник значення (узуальний чи okazіональний). Оцінність, актуалізуючись у